

Türk Tarımının

Dünü, Bugünü ve Yarını

Dünü Doğru Anlamak ve Geleceği Doğru Planlamak

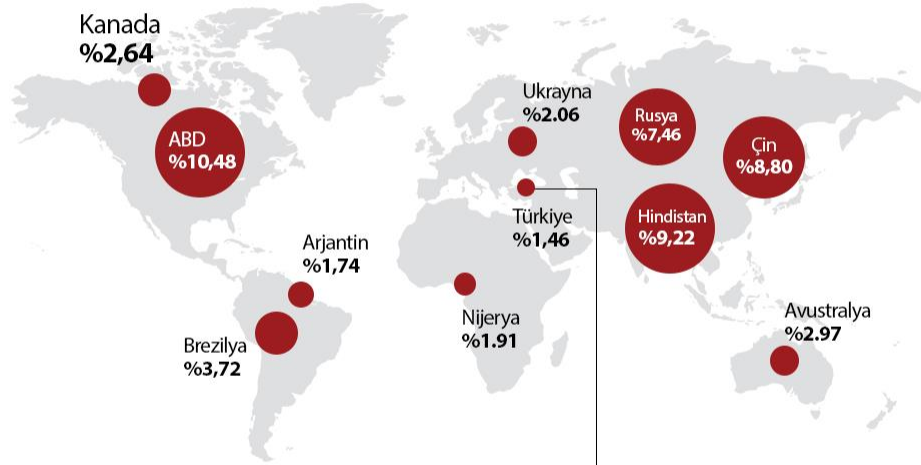
Adana, Kasım 2019

GiFT

GIDA İÇECEK
VE TARIM
POLİTİKALARI
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

Ekilebilir Alan ve Tarımsal Faaliyetler

Ekilebilir Arazide İlk 10 Ülke

Türkiye ekilebilir arazi bakımından Dünyada
12. sırada %1,46

Kaynak: Dünya Bankası

2017 yılı itibarıyla Türkiye'nin toplam tarım alanı **38 milyon hektardır**. Bu alanın % **40'ında** faal olarak tahıl üretimi yapılmakta olup, nadasa bırakılan alanlar dahil edildiğinde, toplam tarım alanı içerisinde tahıllara ayrılan pay % 51 olmaktadır.

2001 yılından bu yana toplam tarım alanında % 7 nispetinde bir azalma olmuştur.

Tarım alanındaki azalmanın kaynağı tahıl ekim alanlarındaki azalıştır. İlgili dönemde tahıl ekim alanı **3,6 milyon hektar** azalmıştır.

Diğer taraftan ilgili dönemde, meyve için kullanılan alan **2,6 milyondan 3,3 milyon hektara** yükselmiştir.

Dünü Doğru Okumak

Veri ve Bilgiye Dayalı Teşhis

GiFT

GIDA İÇECEK
VE TARIM
POLİTİKALARI
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

www.gift.org.tr

Tarımsal Faaliyette Azalan Ölçek

Sahiplik Altında Olan Ekilebilir Alan, İşletme Sayısı ve Ölçeği

	İşletme Sayısı Bin Adet	Arazi Milyon Hektar	İşletme Büyüklüğü Hektar
1950	2,528	19,452	7.7
1990	3,559	22,764	6.4
2000	3,967	23,451	5.9
2010	3,022	18,435	6.1
2018	2,850	16,897	5.9

Kaynak: Kalkınma Planları, Çiftçi Kayıt Sistemi

2018 yılı itibarıyla Türkiye'de ortalama işletme büyüklüğü **5.9 hektardır**.

Aynı büyüklük, ABD'de **135 hektar**, Latin Amerika bölgesinde **74 hektar**, AB ülkelerinde ise **20 hektardır**.

Miras yoluyla bölünen tarım arazileri işleme ölçeğinin küçülmesine ve ölçek veriminin azalışına neden olmaktadır.

Sektörel Büyüme Dinamikleri (1950-2018)

Dönem	Tarım	Gıda	Sanayi	Hizmetler	İnşaat	GSYH
1950-1959	6,2	10,4	9,1	6,7	8,2	7,0
1960 - 1969	1,7	9,9	9,4	6,6	6,1	5,3
1970 - 1979	1,6	6,3	5,9	5,8	2,7	4,7
1980 - 1989	0,6	7,1	6,3	4,3	6,7	4,0
1990 - 1999	1,7	6,8	4,5	4,3	1,4	3,9
2000 - 2009	1,9	5,7	3,8	4,1	5,8	3,8
2003 - 2018	2,7	8,1	6,3	5,7	9,0	5,6
2010 - 2018	3,3	5,8	7,2	6,4	9,3	6,4

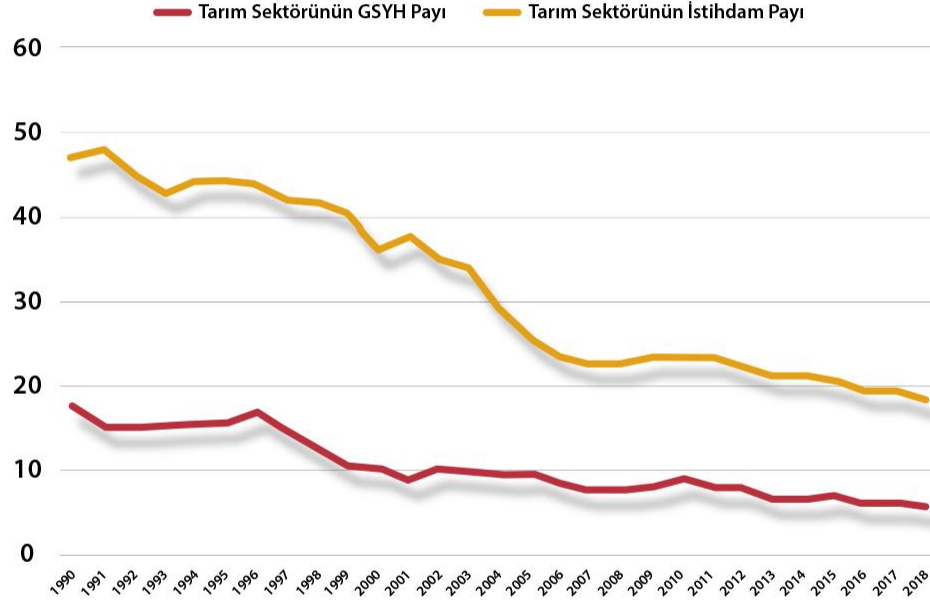
Kaynak: TÜİK

Tarım özelinde ilgili olunan her dönemde ulusal GSYH oranının altında bir büyüme trendi,

Gıda sektörü özelinde ise, bir dönem hariç olmak üzere, ulusal GSYH'nın üzerinde büyüme trendi

Her ikisi birlikte ele alındığına sanayi sektörü ortalamasına yakın seyreden bir büyüme dinamiği

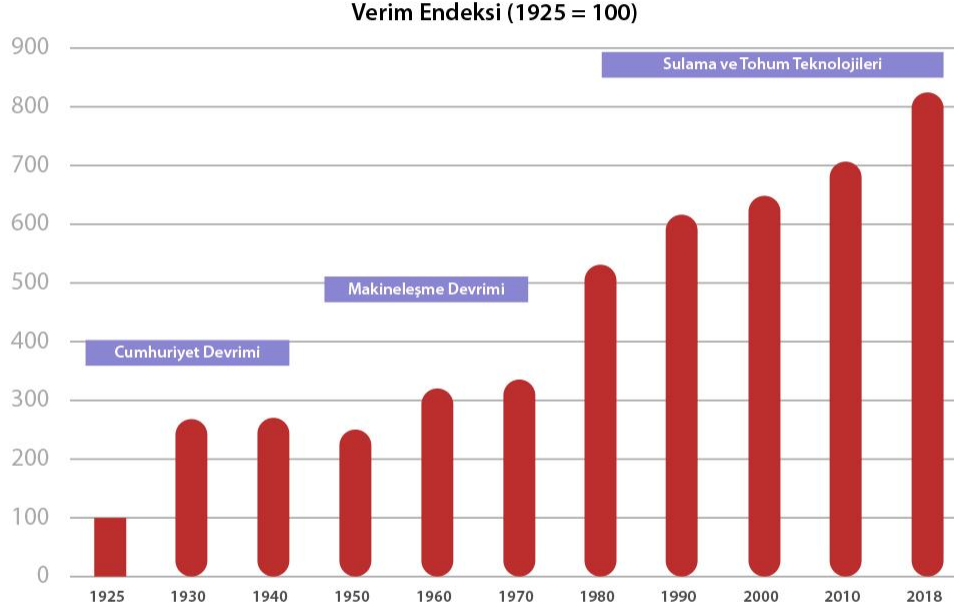
Milli Gelir ve İstihdam Payı (1990-2018)

Kaynak: TÜİK

Tarım sektörünün istihdam ve milli gelir içerisindeki payı azalma trendi içerisinde, Önümüzdeki 10 yıl içerisinde tarım sektörünün milli gelir içerisindeki payının %5'ler düzeyine, istihdam içerisindeki payının da %15 düzeyine gerilemesi beklenmektedir, Bu da tarımda üretim faktörlerine ve emeğine dayalı büyümeyi imkansız kılmaktadır.

Üretim Verimi ve Verim Artışları

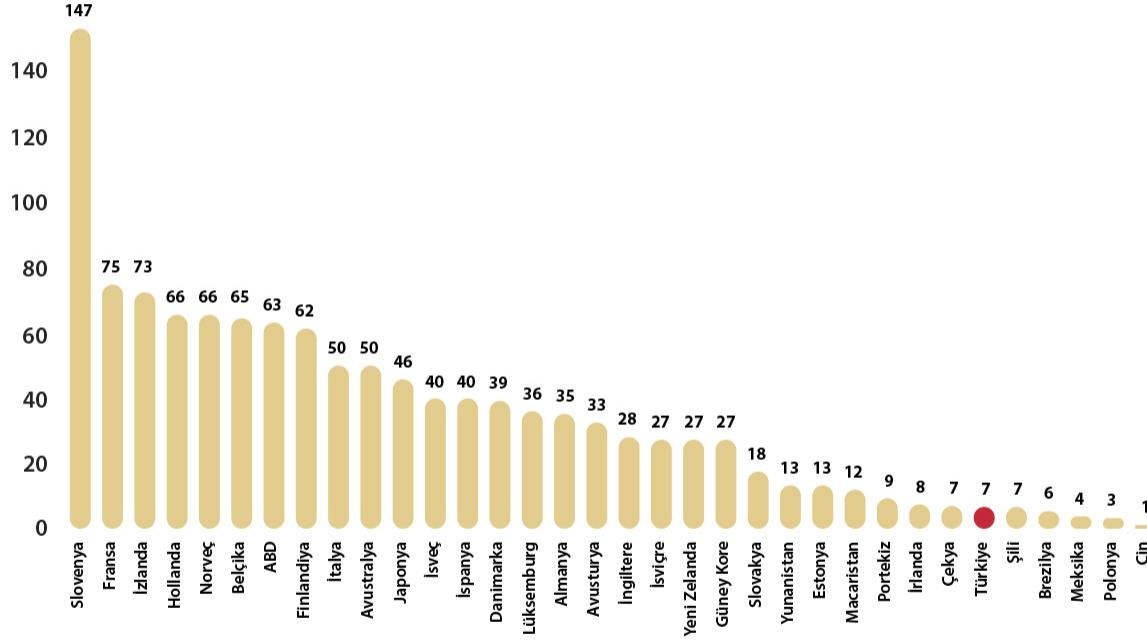
Kaynak: Kalkınma Planları, DPT: Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

Tarımsal üretim veriminde kırılmalar teknolojik ve organizasyonel dönüşmelerle paralel bir seyir izlemiştir.

Kırılmanın yaşanması akabindeki 10 yıllarda üretim veriminde radikal sıçramalar olmamaktadır.

İklim değişikliği veri kabul edildiğinde tarımsal üretimde geleceğin radikal kırılma noktasını sağlayacak teknolojik değişimin (dönüşümün) ne olacağı üzerinde düşünülmelidir.

Çiftçi Başına Katma Değer (Bin USD)

Kaynak: Dünya Bankası

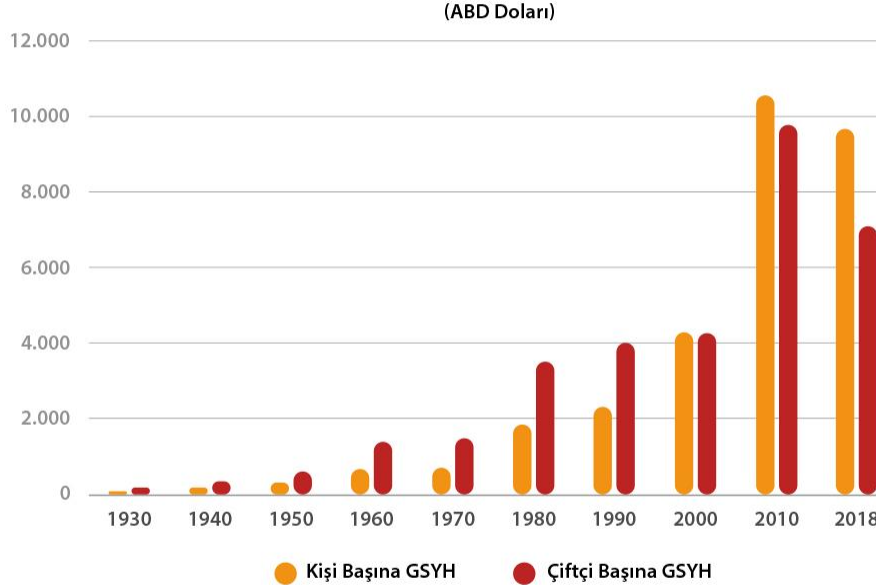
Çiftçi başına düşen katma-değer çiftçi refahı ve kaynakların etkin kullanımını konusunda ciddi ipuçları vermektedir.

Çiftçi başına düşen katma-değer itibarıyla Türkiye yıllık bazda **7 bin ABD doları** ile küresel sıralamalar itibarıyla listenin gerilerinde yer almaktadır.

Bu düzey Türkiye'deki mevcut kişi başına gelir düzeyi olan **9.693 doların** altında kalmıştır.

Çiftçinin Ekonomik Mutsuzluğu: *Bozulan Gelir Dengesi*

Özellikle 2000'li yılların başından itibaren gelir dengesi kişi (çiftçi) başına düşen gelir itibarıyla çiftçi aleyhine bozulmuştur. 2018 yılı itibarıyla kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasıla 9.693 dolar iken, çiftçi başına düşen millî gelir **7 bin ABD doları** düzeyine gerilemiştir.

Kaynak: TÜİK, DPT-Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Kalkınma Planları

Geçmiři Doğru Teşhis Etmek

- Tarım arazilerinde kayıplar, arazilerin miras yoluyla bölünmesi ve azalan tarımsal işletme ölçeği,
- İşletme ölçeğini korumaya yönelik olarak mülkiyete dayalı tedbirlerin yarattığı sınırlı olanaklar,
- Doğal trendi içerisinde tarım sektörünün azalan istihdam ve GSYH payı,
- Emek ve sermayeye dayalı olarak büyümenin imkansızlığı
- Tarım sektörü aleyhine bozulan kişi başına milli gelir denklemi (çiftçinin ekonomik mutsuzluk nedeni),
- Üretim ve katma-değer artışı için radikal bir kırılma ve teknolojik dönüşüm ihtiyacı,

Geleceği Doğru Planlamak

Veri ve Bilgiye Dayalı Planlama

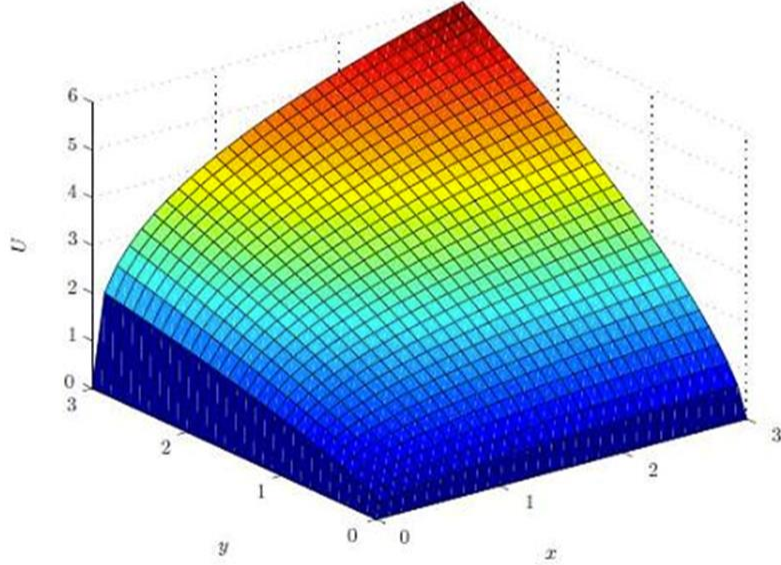
GiFT

GIDA İÇECEK
VE TARIM
POLİTİKALARI
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

www.gift.org.tr

Teorik Büyüme Dinamikleri: *Nasıl Büyürüz?*

Cobb-Douglas Üretim Fonksiyonu

$$Y = AK^aL^b$$

Y= Yaratılan gelir (katma-değer),

A= Toplam Faktör Verimliliği

K= Sermaye

L= Emek

*Tarım
sektöründe
toplam faktör
verimliliğini esas
alan bir büyüme
modeline
odaklanılmalıdır!*

Geleceği Planlamak: *Toplam Faktör Verimliliği Artışı*

- Tarım sektörünü gıda ve beslenme ile bir bütün olarak düşünme ve beraber planlama
- Mülkiyet haklarına müdahale etmeden tarımsal işletme ölçeğini artıracak politikalar [Kooperatifçilik modellerinin güçlendirilmesi],
- Tarımsal üretim emek ve sermaye verimini artıracak politikalar [Tarımsal işgücü eğitimi ve tarım makinalarının doğru ve yerinde kullanımı],
- Bozulan kişi başına gelir denklemini düzeltmeye yardımcı olacak, verimi ve katma-değerli üretimi güçlendirecek bir tarımsal destek politikası,
- İklim değişikliği olgusunu göz önünde bulunduran doğru ve akılcı bir sulama politikası,
- Doğru regülasyon ve öngörülebilirlik,
- Tarımsal üretimde radikal bir sıçrama yaratacak teknolojik bir dönüşüm [İklim değişikliği olgusu karşısında fark yaratacak bir biyo-teknolojik devrim]

Türk Tarımının

Dünü, Bugünü ve Yarını

Dünü Doğru Anlamak ve Geleceği Doğru Planlamak

Adana, Kasım 2019

GiFT

GIDA İÇECEK
VE TARIM
POLİTİKALARI
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ